

הַשָּׂדֶה מִקְנִים תְּחוּשָׁת 'שִׁיכּוֹת' לָאָרֶץ

מסיפור שבטי גד וראובן אנו למדים שמסיבה כלשהי, יש צורך שחלק מעם ישראל ישהה בגולה. תפקידנו לתמוך ביהודי הארץ ולחבר רגשית את ילדינו לארץ-ישראל.

תיירות חוץ

כולנו מכירים את התוכניות המיוחדות (כמו 'תגלית' ועוד) שמביאות צעירים מכל התפוצות לארץ ישראל בקיץ, ומשלמים להם על כל ההוצאות וכו'. בשנים האחרונות שמעתי מכמה הורים שהם מנסים לשלוח את ילדיהם בקיץ לישראל במסגרת התוכניות הללו ופשוט אין מקום כי הכול כבר תפוס מראש.

בעשור האחרון התיירות לארץ שוברת שיאים, וכל המלונות בארץ תפוסים. אלמלי המלחמה האחרונה, ניתן להניח שבקיץ הזה היה נשבר שיא נוסף בעניין. האהבה והאכפתיות כלפי הארץ הולכים וגוברים ומתפתחים, ולא כפי שאחרים טוענים שיש ריחוק והתנתקות בין יהודי הגולה לארץ.

מקובל לחשוב שיהדות הגולה החלה להתפתח לקראת סוף בית ראשון שאז מלך אשור הגלה את עשרת השבטים, אבל באמת התופעה התחילה הרבה קודם לכן.

השבוע אנחנו קוראים בפרשתנו על בני גד ובני ראובן, שני שבטים שהיה להם מקנה רב. הם הבחינו שבצד המזרחי של הירדן יש נחלה שמתאימה לבהמות שלהם, הם באו אפוא למשה רבינו ואמרו לו: "אם מצאנו חן בעיניך יותן את הארץ הזאת לעבדיך לאחוזה אל תעבירו את הירדן".

משה רבינו 'לא אהב' את הרעיון של בני גד ובני ראובן והוא אמר: "האחיכם יבואו למלחמה ואתם תשבו פה?" והוא המשיך "ולמה תניאון את לב בני ישראל? כה עשו אבותיכם". הלא גם המרגלים הפחידו את עם ישראל מלעלות לארץ ישראל ובגלל זה הם נשארו עוד ארבעים שנה במדבר, ולכן יש לנו את תשעה באב וכו'. והנה עכשיו שוב "הנה קמתם תרבות אנשים חטאים" ואתם מבקשים לעשות את אותו הדבר כמו אבותיכם המרגלים.

לשמע טענתו של משה, באו מנהיגי שני השבטים ואמרו לו: אדרבא, אנחנו נצעד עם כולם ביחד למלחמה, ולא רק ביחד אלא "נחלץ חושים לפני בני ישראל" וכפי שרש"י אומר: "בראשי גייסות מתוך שגבורים היו". כשמשה שמע שהם מוכנים

להלחם עם כולם [2] הוא הסכים לאלתר לתת להם את עבר הירדן, ולא זו בלבד אלא שצירף את חצי שבט המנשה.

צריך יהודים בגולה

לכאורה הדבר אינו מובן כלל: הרי כבר בזמן אברהם אבינו הבטיח הקב"ה כי "לזרעך נתתי את הארץ הזאת" ובסוף עם ישראל יבוא לארץ ישראל, וזה היה החלום של כל יהודי להגיע אל הארץ המובטחת. משה אמר להם פעמים אין-ספור שהקב"ה יביא אותם לארץ זבת חלב ודבש, וכל התורה כולה זה "כי תבואו אל הארץ" ואז תקיימו את מצוה פלונית וכו' וכו'. וגם כל החגים היו תלויים בביאתם אל הארץ. והנה כאן אנחנו מבחינים לפתע שברגע שבני גד ובני ראובן התחייבו בפני משה ללכת לצבא ולהשתתף במלחמה [3] לפתע זה מקובל בעיניו ולא אכפת לו שהם ירדו מהארץ וילכו להתיישב בעבר הירדן! ומה עם מצות ישוב ארץ ישראל, להתגורר בארץ ולקיים את כל המצוות התלויות בארץ? [4]

רואים אם-כן שכבר משחר ההיסטוריה משה רבינו הסכים [5] ובוודאי היה זה בהסכמתו של הקב"ה מאיזה טעם שיהיה [6] שיהיו יהודים שיתגוררו בחוץ לארץ, אלא שמשה רצה שגם לאותם יהודים שמתגוררים בחו"ל תהיה זיקה וקשר עמוק לארץ ולכן הוא רצה שהם יעזרו לכבוש את הארץ. שכן כאשר הם ילחמו עבור הארץ יתפתח בקרבם רגש עמוק ורגשי למקום הזה, ולא משנה איפה הם יגורו בפועל [7] הם תמיד יחוו שהארץ הזאת שייכת להם, וירגישו תחושת שייכות תדירה לארץ ישראל. ולפיכך אמר להם משה רבינו "אם תחלצו לפני ה' למלחמה [8] ונכבשה הארץ" [9] או אז אתם יכולים לחזור לגור מעבר הירדן מזרחה.

לכאורה בעצם המעשה שהם בחרו להתגורר בחו"ל [10] משה לא ראה בעיה, ונראה שאדרבה תמיד היו צריכים בעם ישראל יהודים שמתגוררים גם בגולה ושיש להם קשר רגשי עמוק לארץ ישראל, כאשר ממקומם הם מחזקים ותומכים ביהודים תושבי ארץ ישראל.

צדקת ארץ ישראל

כמו שכולנו יודעים על קופות הצדקה של הקק"ל (JNF), שכל ילד בכל בית ספר יהודי נותן צדקה עבור ארץ ישראל. המנהג הזה היה קיים תדיר בעם ישראל שיהודים בחו"ל שלחו כספים לארץ. אדמו"ר הזקן ראה בכך את אחד היסודות של החסידות שכל חסיד מחויב לתרום עבור "צדקת ארץ ישראל" והיו שליחים מיוחדים שנסעו מעיר לעיר ותפקידם היה לאסוף את הכסף הזה.

את השליחים הללו שעברו מעיר לעיר כינו בשם 'שד"רים'. השד"ר היה מגיע הביתה ולעיני כל המשפחה היו פותחים את הפושקע ושופכים את הכסף על השולחן וסופרים את המטבעות. השד"ר היה רושם את הסכום ואת השם ושם האם של כל אחד מבני המשפחה לברכה, ואז היו שותים לחיים ומאחלים איש לרעהו שבשנה הבאה יתאפשר להרים תרומה גדולה יותר (כמה זה שונה מהמגביות של דורנו [11]).

אפילו החסיד העני ביותר חסך מלחמו כדי שיוכל לתרום ל"צדקת ארץ ישראל". רבינו הזקן היה כל כך עסוק בזה, עד שאחת ההלשנות המרכזיות שגרמו למאסרו

ברוסיה הייתה על כך שהוא שולח כספים לממשלה העות'מאנית ששלטה אז בארץ ישראל. הממשלה הזאת היתה נגד רוסיה, והוא הואשם בתמיכה ובהושטת עזר לאויבי המדינה, כאשר בעצם כל מטרתו הייתה לתמוך בעניי ארץ ישראל.

עד עצם היום חשוב מאוד ליהודי ארץ ישראל שתהיה גולה חזקה שתומכת בהם ביד נדיבה, כפי שידוע שבזכות הקהילה היהודית בארה"ב הממשלה האמריקנית תומכת בישראל.

אבל תפקידנו הוא להבטיח להעביר את הקשר הרגשי העמוק שקיבלנו מהדור הקודם אל הילדים שלנו שגם להם יהיה קשר רגשי לארץ ישראל, שירגישו שזה הבית שלהם. ולפיכך מחנכים אותם לתת צדקה לארץ, בנוסף לכך ששולחים אותם לבקר בארץ לכמה זמן שרק אפשר, כדי להעניק להם את תחושת השייכות לארץ ישראל.

יותר יהדות יותר ישראל

אנחנו מוצאים בסוף הפרשה פרט נוסף: "ויתן להם משה לבני גד ולבני ראובן ולחצי שבט מנשה בן יוסף את ממלכת סיחון ועוג". כיצד שבט מנשה נכנס לתמונה? והלא הם לא ביקשו מאומה?!

המפרשים מבארים שלאמיתו של דבר אכן שבט מנשה לא רצו בכלל להתגורר בעבר הירדן, אלא אדרבה הם חפצו להתגורר בארץ. אלא שמשה רבינו ביוזמתו האישית ביקש מהם לעבור להתגורר בצד המזרחי של הירדן, משום ששבט מנשה היו ידועים ומפורסמים בחיבתם העמוקה לארץ ישראל, וכפי שקראנו בשבוע שעבר בפרשת פנחס על בנות צלפחד שבאו לתבוע חלק בארץ ורש"י אומר שם (כז, א) על הפסוק "ותקרבנה בנות צלפחד בן חפר בן גלעד בן מכיר בן מנשה למשפחות מנשה בן יוסף" אומר רש"י: "למה נאמר, והלא כבר נאמר בן מנשה, אלא לומר לך יוסף חבב את הארץ שנאמר והעליתם את עצמותי, ובנותיו חבבו את הארץ שנאמר תנה לנו אחוזה".

משה רבינו בחר אפוא אנשים שאוהבים את הארץ ורוצים דווקא לגור בה, והוא שלח חלק מהם בתור שלוחים שיתגוררו בעבר הירדן ביחד עם בני גד ובני ראובן כדי להבטיח שהם ישמרו על הקשר שלהם עם הארץ ושיהיו המורים הרוחניים שלהם.

כדי להחזיק ולפתח את הקשר והזיקה לארץ ישראל לא מספיק לשלשל כמה מטבעות לקופה ולא מספיק אפילו לבקר בארץ. יהודי שרוצה קשר עם ארץ ישראל בצורה משמעותית ולא לאבד זאת אחרי דור או שניים עליו לחזק את הקשר שלו ליהדות. כפי שרואים בפועל כיום ששני הדברים צועדים ביחד בקשר אמיץ: יהודי שאכפת לו מיהדותו אכפת לו בד בבד מארץ ישראל. דווקא אלו שבאים הרבה לבית הכנסת, משתתפים בשיעורי תורה ומעורבים היטב בתוך הקהילה היהודית הם אלו שנוסעים הכי הרבה לבקר בארץ ושולחים את ילדיהם לשם וכו'.

זה היה למעשה התפקיד של חצי שבט מנשה שהם פיתחו והידקו את החלק הרוחני של שבטי גד וראובן, ואז הקשר שלהם לארץ היה חי ותוסס.